

Izvirni znanstveni članek (1.01)

BV 73 (2013) 3, 433—442

UDK: 179.7:659.3

Besedilo prejeto: 05/2013; sprejeto: 08/2013

Mateja Pevec Rozman

Samomor: pomen detabuizacije in mediji

Povzetek: Samomor je večplastni fenomen, ki še vedno ostaja ena od tabu tem in hkrati bolečih ran sodobne, tudi slovenske družbe. Govoriti o samomoru pomeni velik izziv za vse, ki se z njim ukvarjajo po strokovni plati, prav tako pa je izziv tudi z vidika ozaveščanja problematike. Samomora ne smemo predstaviti kot nekaj normalnega, ampak kot žgoč problem, o katerem je treba spregovoriti in iskati rešitve, kako ga preprečevati. V tem smislu je pomen detabuizacije samomora predvsem dvojen: spregovoriti o tabu temi lahko pomeni osvoboditev (od strahov, od napačne podobe ali predstave), drugi pomen pa je v ozaveščanju problematike: sprejetje dejstva, da je neki fenomen oziroma problem v družbi navzoč. Razprava odstira zgolj nekatere vidike tega še vedno skrivnostnega in zapletenega fenomena. V prvem delu se osredotočamo na pomen samomora (pojmovanje samomora), v drugem delu pa se dotaknemo nekaterih stopenj filozofskega, zlasti etičnega motrenja samomora. V tretjem delu spregovorimo o pomenu in o vplivu medijev na samomor oziroma o etičnosti poročanja o samomoru (detabuizacija). Razprava je poizkus prikaza, da lahko ozaveščanje problematike pripomore k detabuizaciji, to pa hkrati odpira pot k izhodu, k rešitvi problema. Kakor pravi Ringel, beg ni rešitev; pomembno je, da znamo in tudi zmoremo spregovoriti o problemih in jih pravilno artikulirati, s tem pa se odprejo tudi možne poti izhoda iz stiske in preprečevanja njenih najhujših oblik, kakor je samomor.

Ključne besede: samomor, stiska, pomoč, detabuizacija, mediji, etično poročanje

Abstract: Suicide: **The Importance of Breaking Down Taboos and Media**

Suicide is a multifaceted phenomenon that remains a taboo topic in modern world. Talking about suicide is not only a major challenge for all those dealing with it professionally, but also presents a challenge for public awareness. Suicide should not be presented as something normal, but as a serious problem that needs to be discussed and solutions for its prevention sought. Hence breaking down the taboo of suicide is important in two ways: 1) talking about a taboo topic may bring liberation (from fears or false conceptions), and 2) raising public awareness of the problem i.e. accepting the fact that a certain phenomenon is present in the society. The paper reveals just a few aspects of the mysterious and complex phenomenon of suicide. The first part focuses on the meaning of suicide (suicide conception). The second part elucidates some levels of philosophical, especially ethical considerations of suicide. The third part raises the issue of the influence of the media on suicide and the question of ethical reporting on suicide.

Key words: suicide, crisis, help, taboo, media, ethical reporting

Ko govorimo o samomoru, se spuščamo na zelo občutljivo področje; to je namreč fenomen, ki je večplasten in odpira mnoga vprašanja: poleg plaho vprašujočega ali včasih celo obtožujočega »zakaj je kdo to storil«, se odpira tudi vprašanje o moralni dopustnosti in o racionalnosti dejanja samega. V zvezi s tem nastopi tudi vprašanje posameznikove svobode in svobodne izbire razpolaganja s svojim življenjem, po drugi stani pa se ne moremo izogniti pomenu vplivov iz okolja: vprašanj o vlogi družbe, religije, medijev, države, socialnih razmer in drugih dejavnikov, ki pomembno vplivajo na samomorilnost.

Samomor je tema, o kateri je težko govoriti, ker je to težka eksistencialna, temačna in boleča naloga, lahko bi celo rekli: še vedno eden od »tabujev« sodobne, tudi slovenske družbe, ki po samomorilnosti še vedno sodi v sam evropski vrh.

Zato je govoriti o samomoru izziv, tudi z vidika ozaveščanja problematike: samomor se ne sme predstaviti kot nekaj normalnega, ampak kot fenomen, o katerem je treba spregovoriti in iskati rešitve: ne le v medicinskih in psiholoških, temveč tudi v drugih, celo akademskih krogih. Pomen detabuizacije je predvsem dvojen: za mnoge je spregovoriti o tabu temah osvoboditev (od osebnih strahov, od napačne podobe ali predstave, ki jo imamo o neki stvari). Drugi pomen je v ozaveščanju problematike: sprejetje dejstva, da neki določen fenomen, neko določeno vprašanje obstaja. Detabuizacija tega vprašanja pomeni možnost, da ljudje o stiskah, o bolečini in tudi o krivicah spregovorijo, jih ubesedijo, hkrati pa je to priložnost, da se te stiske, bolečine in krivice ustrezno ovrednotijo.

V razpravi se bomo dotaknili nakazanih vprašanj, skušali bomo pokazati, da je samomor tako osebni kakor družbeni problem. V prvem delu bomo govorili o pomenu samomora (pojmovanje samomora). V drugem delu se bomo dotaknili nekaterih stopenj filozofskega, zlasti etičnega motrenja samomora. V tretjem delu pa bomo spregovorili o pomenu in o vplivu medijev na samomor oziroma o etičnosti poročanja o samomoru (detabuizacija).

1. Opredelitev samomora

Kaj je samomor? Lahko bi ga opredelili kot »dokončni ne bivanju« oziroma kot dokončno kapitulacijo posameznika nad seboj in nad življenjem. Samomor je pobeg iz totalnosti nič, je beg iz ujetosti v brezizhodnost, beg pred peklom, ki ga posameznik doživlja in v njem ne more več zdržati. Samomor je nekako beg iz posameznikovega notranjega pekla in je hkrati začetek pekla za tiste, ki ostanejo. S Sartrom bi lahko tudi rekli, da je to beg pred ljudmi; v svoji drami *Zaprta vrata* položi v Garcinova usta znameniti stavek: »Pekel so ljudje okoli tebe.« (Sartre 1981, 46) To so ljudje, ki drug drugega mučijo v neskončnost.

Ker je samomor zelo kompleksen fenomen, naletimo pri raziskovanju na različna pojmovanja in opredelitve. Priznani slovenski psihiater, ki se je poklicno ukvarjal z vprašanjem samomora, Lev Milčinski, je opredelil samomor (*suicidium*) kot »dejanje, s katerim se človek usmrti. Pri tem ga vodi težnja, da si vzame življenje,

oziroma iz njegovega vedenja razberejo tak namen ljudje okoli njega. Tudi pri samomorilnem poskusu (oziroma parasuicidu) se kaže ali vsaj nakazuje takšna težnja, dejanje je zastavljeno, vendar še ne dokončano.« (Milčinski 1985, 11)

Pri samomoru govorimo o zavestnem in namernem uničenju svojega lastnega življenja. Samomor je namreč zavestno dejanje, ki lahko s predvideno zanesljivostjo povzroči človekovo smrt (Valetič 2009, 30). Pri tej opredelitvi se postavlja vprašanje o zavestnosti dejanja: ali je človek, ki je tik pred tem, da si vzame življenje, zares popolnoma pri polni zavesti (ali ni morebiti ta zavest zamegljena z zunanjimi težkimi okoliščinami, ki navadno privedejo do ključnega tragičnega dejanja, in ali ni morebiti ta zavest obremenjena s težko čustveno nestabilnostjo). Mnoge raziskave predvsem neuspešnih poskusov samomora namreč pričajo o tem, da v bistvu ni bilo nobene želje po smrti, ampak le goreča nuja, biti viden, biti slišan, biti ljubljen, upoštevan ..., skratka, klic na pomoč in potreba po drugačnem življenju.

Emil Durkheim (1858–1917) opredeljuje samomor sociološko in pravi, da je samomor posledica zavestne odločitve posameznika, ki z direktnim ali indirektnim, s pozitivnim ali negativnim dejanjem, ki ga stori, zavestno škoduje sebi. V svojem delu *Le Suicide*, ki je izšlo leta 1897, razlikuje štiri tipe samomora (Durkheim 1951): anomični, egoistični, altruistični in fatalistični samomor.

Anomični samomori so značilni za družbe, v katerih se spremenijo okoliščine bivanja; vrednote izgubljajo svojo obvezujočo (normativno) moč. Govorimo torej o upadanju moči in o vplivu religije in socialnih ustanov (avtoritet). Člani teh skupnosti počasi izgubljajo smernice za svoje delovanje, s tem pa tudi svojo lastno stabilnost (čustveno, vedenjsko).

Egoistični samomor se lahko zgodi, kadar je posameznik ločen od svoje ožje skupnosti (družbene skupine), družbene norme zato zanj nimajo več pomena.

Altruistični samomor je najpogostejši v zelo tradicionalno urejenih družbenih skupinah (npr. na Japonskem harakiri, sati v hindujskem okolju, samomor starejših in onemoglih pri Eskimih, tudi pri Indijcih), ko se posameznik popolnoma odpove svojim pravicam, celo pravici do življenja, in vzame nase norme skupnosti, ki ji pripada. Kot zanimivost omenimo, da je bil harakiri na Japonskem sprva častna oblika samomora, ki jo je vojak uporabil, če ga je zajela sovražna vojska; s tem se je izognil mučenju in sramoti. Pozneje je postal harakiri izraz nestrinjanja z vladarjem, lahko pa tudi žalovanje za bližnjimi. Leta 1869 je bil harakiri uradno prepovedan, čeprav na Japonskem še ni popolnoma »izumrl«.

Pri fatalističnem samomoru govorimo o begu iz nevzdržnega položaja pri fizičnem in moralnem despotizmu (oblastno samovoljno ravnanje družbe), ko družbena skupnost pretirano obvladuje posameznika in mu onemogoči prihodnost ali jo vsaj kroji mimo posameznikove volje in predenj postavlja ovire, ki so tako velike, da jih ne zmore premagovati.

Samomor je zagotovo pretresljiv fenomen, ki nikoli ne nastopi hipoma, nenačrtovano. Erwin Ringel (1924–1994), avstrijski psihiater in suicidolog, trdi, da je moč korenine za samomor iskati že v otroštvu: občutki krivde, zavrtosti, premajh-

nega samozaupanja, pomanjkanje spontanosti in želje po zmagovanju (dosežkih). Samomor se torej ne zgodi zaradi hipne razočaranosti ali trenutnega kriznega stanja, ampak je to dinamičen proces, ki poteka med željo po življenju in željo po končanju tega življenja. Težave, ki v svojem bistvu temeljijo v človeku samem, posameznik pa si jih noče priznati in pred njimi beži, lahko vodijo v brezizhoden položaj, v katerem se kot edina rešitev kaže zgolj dokončni pobeg, to je samomor. To stanje psihologi in psihoterapevti označujejo kot presuicidalni sindrom (Ringel 2004, 15).

Odločitev za smrt je po Ringlu tako imenovani presuicidalni sindrom, ki ga ne bi smeli spregledati. Govorimo o duševnem stanju človeka pred samomorom: občutki tesnobe, izguba ravnovesja med zunanjimi vplivi in svojimi lastnimi možnostmi, stopnjevanje vse do »dinamične tesnobe«, ki povzroči izgubo kontrole in je zato možnost za samomor velika. Pri tem ne smemo pozabiti na občutke osamljenosti, na izgubo občutka osebne vrednosti, na razmišljanje o samomoru, na agresivnost, obrnjeno k sebi, brez možnosti ventiliranja, in končno: na vprašanje, komu sem še potreben (Javorič 1995, 19). To je tudi zadnja faza pred totalnim obupom nad seboj in pred popolno izgubo smisla, ki lahko vodi v »namerno povzročitev svoje smrti«, kakor samomor opredeljuje ameriški filozof James Rachels (1987, 89).

2. Skica rešitve iz krize – ne obupaj!

Rešitev vsekakor ni v begu pred težavami, temveč v soočenju z njimi. Uspeh je odvisen predvsem od samopoznavanja in od stopnje samokritičnosti. Pomembno je to, ali se človek pozna dovolj in ali je dovolj pogumen, da se je pripravljen videti takšnega, kakor v resnici je: je sposoben priznati in sprejeti šibkosti, slabosti, pomanjkljivosti in seveda tudi prednosti, sposobnosti, talente. Ali je posameznik sposoben kritičnega odmika od svojih predstav o sebi in ali je pripravljen in sposoben sprejeti meje svojih zmožnosti?

Pomembno je, da posameznik v krizi ne resignira, da ne obupa nad svetom, nad ljudmi in končno nad samim seboj. Pot iz krize je torej možna! Prvi korak k izhodu iz stiske je v oceni (samooceni) in nato v sprejetju danega položaja. Drugi korak je, naučiti se sprejeti težave in krizo kot izziv, kot nalogo, ki se postavlja pred nas in jo moramo rešiti. Skica rešitve iz krize bi bila lahko videti tudi takole:

Identifikacija težave: ozavestiti in sprejeti težavo ali krizo, v kateri se posameznik znajde: zavedati se, da sem v krizi, da imam težave jaz.

Odločitev, da sem se pripravljen spoprijeti z identificirano težavo oziroma krizo.

Pomoč od zunaj: strokovna pomoč, naslonitev na drugega in na Drugega.

Odločitev je vedno dej volje, to pomeni, da se mora človek sam, svobodno odločiti, da želi premagati stisko, da se želi boriti za življenje in se ne predati obupu. Nihče od zunaj, se pravi nobena druga oseba, ne more sprejeti odločitve namesto človeka v stiski, nihče ne more »prisiliti« človeka, naj se spopade s svojimi težavami in se začne boriti za življenje. Po drugi strani pa vloge drugega nikakor ne smemo prezreti, saj je drugi pri formaciji posameznika nepogrešljiv: človek je bitje

odnosov, skupnosti, je bitje dialoga, znotraj odnosov se oblikuje in odnosi so tisti, ki ga zaznamujejo in tudi določajo. Ob drugem je možen razvoj osebnostnih potencialov, brez drugega ni mogoče preživeti: če samo pogledamo novorojenčka, kako močno je odvisen od matere ljubezni, od njene bližine in seveda tudi od hrane. Človek pa je tudi presežno bitje, neskončno presega samega sebe in se ozira v neskončnost; je bitje, ki svojo dokončno utemeljenost in smiselnost najde v Drugem, v svojem Stvarniku.

3. Pregled filozofskega motrenja samomora skozi čas

Različne opredelitve samomora imajo skupno točko: govorimo o dejanju, ki si ga povzroči posameznik sam in ki je hoteno dejanje. To je fenomen, ki je resda star kakor človeštvo, a je bil dolga stoletja zanemarjen, spregledan in zatajevan, ljudje s to izkušnjo pa pogosto stigmatizirani in obravnavani diskriminacijsko (Ringel 2004, 11). Skozi zgodovino se je pogled nanj spreminjal, od zavračanja in obsojanja vse do odobravanja.

Na nasprotujoča si stališča glede samomora naletimo v antični Grčiji: po eni strani je samomor prepovedan ali pa je lahko celo zakonit. V nekaterih mestnih državah je veljal samomor za zakonitega, a le, če so ga mestne oblasti dovolile. Prebivalec mestne državnice (*polis*) je moral, potem ko se je odločil, da si bo vzel življenje, prositi senat za dovoljenje in navesti razloge, zakaj je življenje postalo neznosno in zakaj ga želi prekiniti. (Leskošek 2000, 30)

Platon (427–347) se je o samomoru izrekel negativno, v življenju je treba pogumno vztrajati in prenašati udarce usode; tako pravi v Apologiji Sokrat: »Kamor se človek postavi, ker misli, da je tako najbolje, ali kamor ga postavi njegov vladar, tam mora po mojem mnenju vztrajati tudi v nevarnostih, ne da bi se oziral na smrt ali kar koli drugega bolj kot na sramoto ...« (*Apologija*, 28d)

Tudi Aristotel (384–322) ne odobrava samomora. V tretji knjigi *Nikomahove etike* (1116 a) zasledimo tole stališče: »Če pa se kdo usmrti, da bi utekel pomanjkanju, nesrečni ljubezni ali kaki drugi bolečini, tedaj to ni hrabro, ampak prej strahopetno dejanje. Beg pred trdotami življenja je znamenje pomehkuženosti, ker samomora nihče ne stori za dosego nečesa plemenitega, ampak le, da bi utekel nečemu hudemu.«

Pri stoikih naletimo na drugačno stališče: zanje pomeni samomor najvišji izraz svobode in kreposti, in to takrat, ko objektivne okoliščine ne omogočajo več, da bi človek živel v skladu s svojimi ideali. Zenon¹ (okoli 333/332–262) izpostavi tri opravičljive razloge za samomor: a) samomor zajetega vojaka iz domoljubnih vzgibov, b) prostovoljna smrt storilca kaznivega dejanja, da bi se izognili psihičnemu ali fizičnemu nasilju oziroma mučenju, in c) če revščina ali huda fizična in duševna bolezen naredita smrt privlačnejšo od življenja (Leskošek 2000, 31). Podobno stališče zasledimo

¹ Zenon, Mnazeov sin, rojen okoli leta 334/333 pr. Kr. v Kitonu na Cipru, ustanovitelj stoe v Atenah (Reale 2002, 249).

pozneje pri Seneku (okoli 4 pr. Kr.–65 po Kr.), ko v svojem 70. pismu prijatelju Luciliju piše, da ni pomembno, ali človek umre prej ali pozneje, temveč le to, ali umre lepo ali grdo, in da ima zato pravico, izbrati si smrt, kakršna mu je ugodnejša (Milčinski 1985, 12). Takšno stališče je, žal, vplivalo tudi na pogostost samomorov med kristjani iz prvega obdobja širjenja krščanstva; ob doživljanju ničevosti tega sveta, ob preganjanjih in ob trpljenju je bilo vse upanje vernikov usmerjeno v posmrtno življenje.

Šele Avguštin (354–430) takšen pogled zavrne, saj obsodi samomor in samomorilca celo izenači z morilcem (Milčinski 1985, 13). Za Avguština je samomor teološkomoralno enak umoru (Potočnik 1990, 258). Močno nasprotuje samodestruktivnim vzgibom (npr. ko so žene, ki so jih posilili in s tem oskrunili njihovo nedolžnost, videle samomor kot rešitev, ker sta bila onečaščena njihovo telo in njihova čistost). Avguštin pravi, da čistost zadeva stanje duha, ki ga telesna prisila ne more nikdar izničiti (Brown 2001, 131). Poleg tega, da pojmuje življenje kot božji dar, ki se za nobeno cene ne sme zavreči, utemeljuje svoje stališče do samomora tudi s sklicevanjem na Dekalog; božja zapoved »Ne ubijaj!« velja tako za drugega kakor tudi za osebo samo (Maris idr. 2000, 107).

Tomaž Akvinski (1225–1274) je dopolnil Avguštinovo stališče; bil je namreč prepričan, da je samomor najstrašljivejši greh: storilcu ne daje nobene možnosti več, da bi se kesal in seveda tudi spokoril. Samomor je pojmoval kot napad na samega sebe, to pa je v nasprotju z naravnim zakonom, po katerem vsako bitje teži k samoohranitvi oziroma življenju (Maris idr. 2000, 108). V delu *Summa Theologica* zapiše, da je samomor docela nesprejemljiv iz najmanj treh razlogov: 1. ker je protinaraven, 2. ker je asocialen in 3. ker je življenje božji dar, zato posameznik z njim ne sme in ne more samostojno razpolagati (Leskošek 2000, 33). Takšno etično vrednotenje samomora je ostalo navzoče v katoliški Cerkvi vse do današnjih dni. Tako v Katekizmu katoliške Cerkve beremo, da je vsak človek odgovoren za svoje življenje pred Bogom, ki mu ga je dal. Posameznik zato ne more in ne sme razpolagati z njim. Življenje je treba ohranjati njemu v čast in za zveličanje naših duš. Človek je le oskrbnik in ne lastnik življenja (KKC 2280).

4. Samomor in mediji

Po omejenem zgodovinskem pregledu pojmovanja samomora bomo v tretjem delu razprave spregovorili še o vplivu medijev na samomor. Samomor je zelo intimno, osebno in večinoma prikrito dejanje posameznika – in vendarle vedno vpliva na ljudi, ki ostanejo, na sorodnike, na prijatelje in na znance. Samomor vpliva tudi na širšo javnost. Ker je del življenja, se zanj zanimajo mediji, ki o njem poročajo. Mediji so namreč del družbe in njeno ogledalo. V strokovnih smernicah za odgovorno novinarsko poročanje² beremo, da ima neprevidno ali senzacionali-

² *Spregovorimo o samomoru in medijih: Preprečevanje samomora – strokovne smernice za odgovorno novinarsko poročanje*, ur. Saška Roškar, Alenka Tančič Grum in Vita Poštuvan (Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja RS, 2010), http://whqlibdoc.who.int/publications/2008/9789616659680_slv.pdf (prijeto 17. 4. 2013).

stično poročanje v medijih lahko negativne posledice in narobe: korektno poročanje s poudarkom na reševanju problemov in na možni pomoči ima lahko daljnosežne in koristne učinke za velik krog ljudi (Roškar idr. 2010, 11). Zato je zelo delikatno, poročati o samomori predvsem znanih osebnosti, ki mnogokrat pomenijo idole mlajšim generacijam, denimo Marilyn Monroe, Ernest Hemingway, Kurt Cobain (Nirvana) itd. V Sloveniji so se – zaradi čim bolj korektnega in pietetnega poročanja – povezali novinarji in strokovnjaki suicidologi in po priporočilih Svetovne zdravstvene organizacije WHO prevedli in priredili priročnik z naslovom *Strokovne smernice za odgovorno novinarsko poročanje o samomoru*. Priročnik pokaže zgled dobre prakse in opozori na neprimerne načine poročanja, razloži pomembne podrobnosti (naslove, položaj članka, slike, ki naj spremljajo poročanje), opozori na nujno preventivno komponento poročanja, ko je poleg novice vedno objavljen tudi vir pomoči. *Kodeks novinarjev* zavezuje novinarje, da se izogibajo neupravičenemu senzacionalističnemu razkrivanju zasebnosti ljudi, še posebno obzirni morajo biti pri omembi imen in pri objavi slik žrtev. Navajam povzetek smernic za odgovorno poročanje o samomoru:

- Izkoristite priložnost, da javnost informirate in ozaveščate o pojavu samomora.
- Izogibajte se jeziku, ki bi samomor predstavljal senzacionalistično, ga prikazoval kot nekaj sprejemljivega ali ga predstavil kot rešitev za težave.
- Izogibajte se izpostavljanju in nepotrebnemu ponavljanju zgodb.
- Izogibajte se podrobnim opisom metod pri samomori ali pri poskusih samomora.
- Izogibajte se podrobnim opisom in informacijam o lokaciji poskusa ali dokončanja samomora.
- Bodite tenkočutni pri izbiranju naslovov, izogibajte se senzacionalističnemu slogu in besedi samomor v naslovu.
- Bodite previdni pri izboru fotografij in videoposnetkov.
- Premišljeno in previdno poročajte o samomori znanih osebnosti.
- Izkazujte skrb, empatijo in spoštovanje do ljudi, ki žalujejo zaradi samomora bližnjega.
- Navajajte informacije o tem, kje poiskati pomoč v primeru duševne stiske.
- Navajajte splošne nasvete o načinih pomoči. Pišite o zgodbah ljudi, ki so premagali težave.
- Upošteвайте dejstvo, da so v zgodbe o samomori lahko vpleteni tudi novinarji in drugi predstavniki medijev. (Roškar idr. 2000, 13)

Izpostaviti velja posebno etično vodilo, ki pravi: »Zaradi spoštovanja do umrlega in njegovih svojcev naj se tema samomora nikoli ne uporablja v namene večje branosti /gledanosti/poslušnosti medija.« (13)

Treba je vedeti, da so dejavniki, ki povečujejo tveganje za samomor, večplastni. Enega od teh zagotovo pomenijo mediji. Po eni strani lahko medijsko poročanje spodbudi ranljive posameznike, še posebno če so novice senzacionalistične, po drugi strani pa lahko odgovorno poročanje (ki ga nakazujejo našteje smernice) pomaga ljudem, ki so v težavah, da ne obupajo, ampak poiščejo pomoč. Nikoli namreč ne moremo vedeti, kaj se godi v človeški duši; kljub odkritjem antropologov, psihologov, psihiatrov, teologov in drugih strokovnjakov – to ostaja skrivnost. Tako je tudi skrivnost, kar se dogaja v človeški duši v stanju pred samomorom. Morda lahko to zgolj zaslutimo skozi verze pesnika Marka Pavčka,³ ki zapiše: »Z vsako pesmijo me je manj, spraskam se v pesem. Počasi. Kos za kosom. Bolečina je pekoča, a sladka ... Pride čas, ko se postrgam vsega ... Takrat bom najbolj popoln.« (Pavček 2008, 50)

5. Sklep

Samomor je tudi danes še pogostoma stigmatiziran, čeprav se poleg psihologov in drugih strokovnjakov tudi mediji trudijo detabuizirati ta fenomen, ki zaznamuje ne le posameznika storilca, temveč tudi njegove bližnje in širšo skupnost, kateri pripada. Čeprav je Cerkev vseskozi odklanjala samomor in je branila življenje, skuša v današnjih časih pokazati predvsem usmiljenje in razumevanje (in obsoja stigmatizacijo) in ponuja tudi pomoč. Človek je bitje smisla, je tisti, ki išče smisel svojega bivanja, in religija mu lahko pomaga odkrivati ta smisel. V razpravi se resda nismo lotili tega vprašanja, vendar to ostaja naloga za nadaljnje raziskovanje. Odstrli smo zgolj nekatere vidike tega še vedno skrivnostnega in zapletenega fenomena, ki pomeni eno od ran sodobne, tudi slovenske družbe. Pokazati smo želeli, da lahko ozaveščanje problematike pripomore k detabuizaciji, to pa hkrati odpira pot k izhodu. Kakor pravi Ringel, beg ni rešitev; pomembno je, da znamo in zmoremo spregovoriti o problemih, jih artikulirati, potem se odprejo tudi možne poti izhoda iz stiske in preprečevanja njenih najhujših oblik, kakor je samomor.

³ Marko Pavček (1958–1979), sin nedavno umrlega pesnika Toneta Pavčka, je storil samomor 11. septembra 1979, star komaj enaindvajset let. Njegova edina pesniška zbirka, s katero se je zapisal v sodobno slovensko literaturo, je izšla po njegovi smrti, leta 1981.

Reference

- Aristotel.** 1994. *Nikomahova etika*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Brown, Ron M.** 2001. *The Art of Suicide*. London: Reaktion Books Ltd.
- Durkheim, Emile.** 1951. *Le Suicide*. New York: The Free Press. Navaja Milčinski 1985, 20.
- Javorič, Marija.** 1995. Prikaz ogrožene družine, v kateri je bil storjen samomor. *Obzornik zdravstvene nege* 29, št. 1/2:19–21.
- Katekizem katoliške Cerkve.** 1993. Prev. Anton Štrukelj. Ljubljana: Slovenska škofovska konferenca.
- Leskošek, Franc.** 2000. Sociološki vidiki samomornosti na Slovenskem. Doktorska disertacija. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Maris, Ronald W., Alan L. Berman in Morton M. Silverman.** 2000. *Comprehensive Textbook of Suicidology*. New York: Guilford Press.
- Milčinski, Lev.** 1985. *Samomor in Slovenci*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Pavček, Marko.** 2008. *Z vsako pesmijo me je manj*. Ljubljana: DZS.
- Platon.** 2009. *Apologija*. V: *Zbrana dela*. Zv. 1. Prevedel Gorazd Kocjančič. Ljubljana: Celjska Mohorjeva družba.
- Potočnik, Vinko.** 1990. Religija in samomor. V: Anton Dolenc, ur. *Samomor na Slovenskem*, 257–262. *Medicinski razgledi* 29. Ljubljana: Medicinski razgledi.
- Rachels, James.** 1987. *Pravica do smrti*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Reale, Giovanni.** 2002. *Zgodovina antične filozofije*. Zv. 3, *Sistemi helenistične dobe*. Ljubljana: Studia Humanitatis.
- Ringel, Erwin.** 2004. *Beg ne pomaga: Kako se pravilno spoprijemamo s težavami*. Celovec: Mohorjeva družba v Celovcu.
- Roškar, Saška, Alenka Tančič Grum in Vita Poštuvan, ur.** 2010. Spregovorimo o samomoru in medijih: Preprečevanje samomora – strokovne smernice za odgovorno novinarsko poročanje. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja RS. http://whqlibdoc.who.int/publications/2008/9789616659680_slv.pdf (pridobljeno 17. aprila 2013).
- Sartre, Jean Paul.** 1981. *Zaprta vrata*. V: *Izbrana dela*. Zv. 6, *Izbrane drame*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Valetič, Žiga.** 2009. *Samomor: večplastni fenomen*. Maribor: Ozara Slovenija.